

Ιστορίας Ψήγματα

* * *

ΚΩΣΤΑΣ ΣΠΑΝΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ (Φεβρ. 1687 - μετά τόν Φεβρ. 1720)

Η περίοδος αρχιερατείας τοῦ μητροπολίτη τῆς Λάρισας Παρθενίου ἔχει προσδιορισθεῖ ἀπό πολλοὺς διαφορετικά. Ὁ Γιαννόπουλος ἀναφέρει τὴν περίοδο 1688-1714¹, ὁ Δυοβουνιώτης τὴν περίοδο 1688-1713², μέ τὴν προσθήκη «ἐναλλάξ μεταθέσει καὶ ἀποκαταστήσει τοῦ τε Παρθενίου καὶ Διονυσίου»³, ὁ Γριτσόπουλος τὴν περίοδο 1688-1713, προσθέτοντας ὅτι ἦταν «φιλόσοφος, βαθύνους, ἐπαινεῖται εἰς ἀφιερωμένα εἰς αὐτόν ἐπιγράμματα, διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῶν Γραμμάτων, ἰδίᾳ εἰς Τύρναβον»⁴, ὁ Ἀτέσης⁵ καὶ ὁ Σοφیانός⁶ τὴν περίοδο 1688-1713 καὶ ἡ Βλαχοπούλου-Καραμπινᾶ τὴν περίοδο 1688-

¹ Ν. Ι. Γιαννόπουλος, «Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Θεσσαλίας. Διορθώσεις καὶ προσθήκαι», *Θεολογία*, 11 (1933), σσ. 338-339.

² Κων. Δυοβουνιώτης, «Συμβολαὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Μητροπόλεως Λαρίσης», *Ἱερὸς Σύνδεσμος*, 277 (Ἀθῆναι 1916) 1· πρβ. Βασίλειος Γ. Ἀτέσης, *Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον*, ἐν Ἀθῆναις 1975, σ. 138.

³ Βασ. Μυστακίδης, «Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι», *ΕΕΕΒΣ*, 1Β (Ἀθῆναι 1936), σ. 195· πρβλ. Βασίλειος Γ. Ἀτέσης, ὁ.π., σ. 138.

⁴ Τάσος Γριτσόπουλος, «Λαρίσις καὶ Πλαταμῶνος Μητρόπολις», *ΘΗΕ*, 8 (Ἀθῆναι 1966), σ. 131.

⁵ Βασίλειος Ἀτέσης, *Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον*, ἐν Ἀθῆναις 1975, σ. 138.

⁶ Δημήτριος Ζ. Σοφιανός, «Ἱστορικά σχόλια σέ ἐπιγραφές, ἐπιγράμματα, χαράγματα καὶ ἐνθυμίσαις τῆς Μονῆς Δουσίου. Συμβολή στὴν ἱστορία τῆς μονῆς», *Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά*, 1

1700⁷.

Κατά τόν Γριτσόπουλο ό Παρθένιος διαδέχθηκε τόν Μακάριο Α΄, ό όποίος κατείχε τόν θρόνο τής Λάρισας τήν περίοδο 1680-1688⁸, ένω ό Άτέσης αναφέρει όπi ό Διονύσιος Γ΄ άρχιεράτευσε τήν περίοδο 1688-1700 καί, ταυτόχρονα, αναφέρει τόν Παρθένιο τήν περίοδο 1688-1713.

Ό προαναφερόμενος Διονύσιος αναφέρεται ως Ε΄ αλλά είναι ό Γ΄, πρώην πρωτοσύγκελλος τής Μεγ. Έκκλησίας πού εκλέχθηκε μητροπολίτης τής Λάρισας τόν Ιούλιο του 1652, διαδεχόμενος τόν Παΐσιο, ό όποίος τό έτος αυτό εκλέχθηκε οίκουμενικός πατριάρχης⁹. Στίς 26.7.1656 ήταν συνυποψήφιος μέ τόν οίκουμενικό πατριάρχη Παρθένιο Γ΄¹⁰ καί τήν 1.5.1657 μέ τόν οίκουμενικό πατριάρχη Παρθένιο Δ΄. Η άρχιερατεία του έληξε τόν Ιούνιο του 1662, όποτε εκλέχθηκε οίκουμενικός πατριάρχης¹¹. Η άρχιερατεία του, λοιπόν, κάλυψε τήν περίοδο άπό τόν Ιούλιο του 1652 έως τόν Ιούνιο του 1662. Έπομένως, ή αναφορά περί «εναλλάξ μεταθέσει καί άποκαταστάσει του» μέ τόν Παρθένιο δέν εϋσταθεί, όπως θά φανεί παρακάτω καί άπό τήν παράθεση πληροφοριών γιά τόν Παρθένιο.

Η άρχιερατεία του Παρθενίου άρχισε πρίν άπό τόν Φεβρουάριο του 1687, διότι τό έτος αυτό (*άχπζ΄, έν μηνί Φεβρουαρίω, ένδικτιώνος ια΄*)¹² ύπέγραψε, ως συνοδικός, σέ δύο γράμματα¹³.

(Αθήνα 1984), σ. 31.

⁷ Έλένη Βλαχοπούλου-Καραμπινά, *Έκκλησιαστικά χρυσοκέντητα άμφια βυζαντινού τύπου στόν έλλαδικό χώρο (16ος-19ος αϊ.)*. Τό έργαστήριο τής Μονής Βαρυλάμ Μετεώρων, Αθήνα 2009, σ. 242, σημ.

⁸ Τάσος Γριτσόπουλος, «Λαρίσης καί Πλαταμώνος Μητρόπολις», *ΘΗΕ*, 8 (Αθήνα 1966), σ. 131.

⁹ Δ. Γ. Άποστολόπουλος – Π. Δ. Μιχαλάκης, *Η Νομική Συναγωγή του Δοσιθέου. Μία πηγή καί ένα τεκμήριο*, Α΄, ΕΙΕ/ΚΝΕ, Αθήνα 1987, σσ. 294, 317.

¹⁰ Μανουήλ Ι. Γεδεών, *Πατριαρχικοί Πίνακες*, Αθήνα 1996, σ. 461.

¹¹ Δ. Γ. Άποστολόπουλος – Π. Δ. Μιχαλάκης, ό.π., σσ. 140-141, 341.

¹² Καλλίνκος Δελιπάνης, *Τά έν τοίς κώδιξι του Πατριαρχικού Άρχιεποφυλακίου σωζόμενα έπίσημα εκκλησιαστικά έγγραφα τά άφορώντα εις τάς σχέσεις του Οίκουμενικού Πατριαρχείου πρós τάς Έκκλησίας Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιεροσολύμων καί Κύπρου*, Κωνσταντινούπολις 1904, Β, σσ. 399-410.

¹³ α) «Συνοδικόν γράμμα περί Σιναιού όρους, καθορίζον τήν θέσιν αυτού άπέναντι του Πατριάρχου Ιεροσολύμων». Βλ. Καλλίνκος Δελιπάνης, ό.π., σ. 405. β) «Τῷ Άρχιεπισκόπῳ Σιναιού καί τοίς πατράσι, περί τής κανονικής θέσεως αὐτῶν άπέναντι του Πατρ. Ιεροσολύμων». Βλ. Καλλίνκος Δελιπάνης, ό.π., σ. 410· πρβ. Σπυρίδων Δημ. Κοντογιάννης, *Έπισκοπικοί Κατάλογοι*, Αθήνα 1986, σ. 184.

Πότε ἔφθασε στή Λάρισα δέν εἶναι εὐκόλο νά προσδιορισθεῖ. Ἀπό τό περιεχόμενο μιᾶς ἐπιστολῆς, προκύπτει ὅτι, μετά τήν ἐκλογή του, παρέμεινε κάποιο χρονικό διάστημα στό Οἶκ. Πατριαρχεῖο: «Μετά γάρ τήν παρά τῇ ἱερᾷ πατριαρχικῇ συνόδῳ ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἔδειξε καί ζῆλον πολύν ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας καί προθυμίαν πρὸς ἀνακούφισιν πολλῶν αὐτῆς χρεῶν, ὑλικῶν κυρίως, ζητήσας ὅπως ἀπέλθῃ εἰς τήν Λάρισσαν ἔτυχε τοῦ νενομισμένου πατριαρχικοῦ γράμματος». Ἀναχωρῶντας γιά τή Λάρισα, ὁ τότε οἰκουμενικός πατριάρχης Καλλίνικος Β΄ ὁ Ἀκαρνάν, ἀπό τήν Καστανιά της Καρδίτσας¹⁴, τοῦ ἔδωσε μία συστατική ἐπιστολή. Ἐπειδή ὁ Καλλίνικος Β΄ διετέλεσε πατριάρχης τήν πρώτη φορά τό 1688, τή δεύτερη τήν περίοδο 1689-1693 καί τήν τρίτη καί τελευταία τήν περίοδο 1694-1702, ὁ Παρθένιος πρέπει νά ἀναχώρησε ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη πιθανόν κατά τή διάρκεια τῆς δεύτερης πατριαρχείας, πρὶν ἀπό τό 1693.

Ὁ οἰκουμενικός πατριάρχης, γνωρίζοντας τίς ἀρετές τοῦ Παρθενίου, τοῦ ἔδωσε μία συστατική ἐπιστολή ἀναχωρῶντας γιά τή Θεσσαλία. Ἡ συστατική αὐτή ἐπιστολή, σωζόμενη στόν κώδικα τοῦ Φωτίου Κυπρίου, «δύναται νά συμπληρώσῃ τήν ἀτελῆ σκιαγραφίαν τοῦ ἀειμνήστου ἱεράρχου. Μετά γάρ τήν παρά τῇ ἱερᾷ πατριαρχικῇ συνόδῳ ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἔδειξε καί ζῆλον πολύν ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας καί προθυμίαν πρὸς ἀνακούφισιν πολλῶν αὐτῆς χρεῶν, ὑλικῶν κυρίως, ζητήσας ὅπως ἀπέλθῃ εἰς τήν Λάρισσαν ἔτυχε τοῦ νενομισμένου πατριαρχικοῦ γράμματος. Ἐφ' ᾧ Καλλίνικος ὁ Β΄ γράφει δίδων τήν προσήκουσαν ἄδειαν «τοῖς προσήκουσιν ἐγκωμίοις ἐφοδιάζων». Ἐξ ὧν δέ περί Παρθενίου μαρτυρεῖ χρήσιμα ἡμῖν εἰσὶ τά γραφόμενα περί τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ καί τοῦ προορισμοῦ καί τοῦ χαρακτῆρος ὡς ἀρχιερέως, περί οὗ καί ἡμῖν ἀκριβῶς ἡ φροντίς».

Στό συστατικό γράμμα του, ὁ Καλλίνικος Β΄, μεταξύ τῶν ἄλλων, ἀναφέρει καί τά ἑξῆς: «Ὅστις καί ἔρχεται ἥδη, Θεῷ κατευοδοῦντος, ἀπολαῦσαι, σὺν Θεῷ, τοῦ ποθεινοτάτου αὐτῷ λογικοῦ ποιμνίου, ἐπὶ τό ποιμαίνειν αὐτό θεοφιλῶς καί θεαρέστως, ἐν ὁσιότητι καί δικαιοσύνῃ, φροντίζων ἀεί τῆς συστάσεως αὐτοῦ, καί τῆς ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας, καί τῆς καλῆς καταστάσεως, καί εὐταξίας, καί τιμῆς, καί προκοπῆς, καί βελτιώσεως τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταύτης, ἦνπερ ὑποκειμένην καί βεβαρημένην τυγχάνουσαν τό πρότερον πολυαρίθμοις καί δυσβαστάκτοις χρέεσιν, ὑπό τῆς ἀκυβερνησίας τοῦ προ αὐτοῦ,

¹⁴ Μανουίλ Ι. Γεδεών, ὁ.π., σ. 484.

καθώς καλῶς πάντες ὑμεῖς γινώσκετε, δεξιότητι φύσεως, καὶ ἐπιμελείᾳ ἀόκνῳ, ἐλάφρυνεν αὐτήν, καὶ καλῶς ἐκυβέρνησεν μετὰ φρονήσεως καὶ θεοσεβείας καὶ συνοδικῆς σκέψεως, ἅτινα συμβάλλονται πρὸς καταρτισμὸν τῶν ὀρθοδόξων καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν, καὶ ἀνεφάνη ὧν ἄξιος καὶ ἀρμόδιος, ὡς γνήσιος καὶ εὐαγγελικός ποιμὴν, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν ἰδίων προβάτων θύμενος».

Ὁ Παρθένιος, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1688, ἀναφέρεται στοῦ ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ ἐπισκόπου τῆς Δημητριάδος Καλλινίκου¹⁵, στίς 18.10.1688 στὴν ἐκλογὴ τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς τοῦ Δουσίκου Παρθενίου¹⁶ καὶ στίς 19.1.1689 στοῦ ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Ζητουνίου Ἱερεμίου¹⁷. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1689 ὑπέγραψε στὴν πράξη χειροτονίας τοῦ μητροπολίτη τῆς Τραπεζοῦντας Νεκταρίου¹⁸, στίς 9.5.1690 βεβαίωσε ἓνα ἐξοφλητικὸ γράμμα¹⁹, τὸ 1690 ἀναφέρεται στοῦ ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Θαυμακοῦ Ἀρσενίου²⁰, καὶ τὸ 1691 στοῦ ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Συμεὼν Λιδωρικίου²¹. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1692 ὑπέγραψε, ὡς μάρτυρας, στὴν ἀφιέρωση κάποιων ἐργαστηρίων, στὸν ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων τῶν Τρικάλων²², καὶ τὴν 1.9.1692 βεβαίωσε τὴν ἐξόφληση ἑνὸς χρέους²³.

Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1693 ἀναφέρεται στὴν ἐπιγραφὴ ἱστορήσεως τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Τιμίου Προδρόμου τῆς Μονῆς τοῦ Δουσίκου²⁴, τὴν 1.8.1694 ὑπέγραψε στὴν καταγραφὴ τῶν σκευῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τῶν Τρικάλων²⁵, τὸ 1694 στοῦ ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Σεραφεῖμ Θαυμακοῦ²⁶ καὶ τὴν

¹⁵ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης: 1688–1857 (ΕΒΕ 1471)», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο*, 48 (Λάρισα 2005), σσ. 13–14.

¹⁶ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 49 (2006), σσ. 94–95.

¹⁷ Κώστας Σπανός, «Πέντε ὑπομνήματα ἐκλογῆς ἐπισκόπων τοῦ Ζητουνίου (Μάρτιος 1647–29.10.1698)», *Πρακτικὰ 3ου Συνεδρίου Φθιωτικῆς Ἱστορίας*, 4–6 Νοεμβρίου 2005, Λαμία 2007, σσ. 239–240· Δημήτριος Γ. Καλούσιος, *Ὁ κώδικας τῆς Μητροπόλεως Λαρίσης*, ΕΒΕ 1472, 1647–1868, Λάρισα 2009, σσ. 33–34.

¹⁸ Ἀθ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, *Ιεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη*, Bruxelles 1963, Α, 213.

¹⁹ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 49 (2006), σσ. 97–98.

²⁰ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 48 (2005), σ. 15.

²¹ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 48 (2005), σσ. 16–17.

²² Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 48 (2005), σσ. 23–24.

²³ «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 49 (2006), σ. 99.

²⁴ Δημήτριος Ζ. Σοφινός, ὁ.π., σ. 31.

²⁵ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 48 (2005), σ. 24.

²⁶ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 48 (2005), σ. 17.

περίοδο 10.7.1691-1696 υπέγραψε σέ πολλά διαζύγια²⁷.

Τόν Ιούλιο τοῦ 1695, ὡς συνοδικός, υπέγραψε στό σιγίλιο τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Καλλινίκου Β΄ υπέρ τῆς Μονῆς τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου²⁸, στίς 15.4.1697 βεβαίωσε τό γράμμα μιᾶς κληρονομιάς²⁹ καί στίς 29.4.1697 τρία γράμματα πώλησης σπιτιῶν στά Τρίκαλα³⁰. Στίς 29.1.1698 ἀναφέρεται στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Ζητουνίου Φιλοθέου Γ΄, στίς 23.4.1698 «ἐπασφαλίζεται» ἕνα συμφωνητικό γράμμα τῶν «μπακάληδων» μέ τήν πολιτεία γιά τήν πώληση κρασιοῦ³¹, τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1699 βεβαίωσε ἕνα γράμμα συμβιβασμοῦ μιᾶς οἰκονομικῆς διαφορᾶς³² καί τό 1699 ἀναφέρεται στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Γαρθικίου Γρηγορίου³³.

Στά τέλη τοῦ 17ου αἰ. ἀναφέρεται σέ ἕναν ἐπιτάφιο τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων³⁴ καί ἀχρονολόγητα σέ ἕνα πετραχίλι τοῦ ναοῦ τοῦ Τιμίου Ἰωάννου Προδρόμου τοῦ Τυρνάβου³⁵. Στίς 18.1.1700 ἐπιβεβαίωσε τή διερεύνηση μιᾶς πνευματικῆς συγγένειας³⁶ καί στίς 24.5.1700 βεβαίωσε μία ὁμολογία στή Φαρακαδόνα τῶν Τρικάλων³⁷.

Τόν Σεπτέμβριο τό 1701 τοῦ ἔστειλε ἕνα γράμμα ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη ὁ πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Δοσίθεος³⁸ καί τόν Νοέμβριο τοῦ ἴδιου ἔτους ρώτησε τόν οἰκουμενικό πατριάρχη Καλλνίκο Β΄ Ἀκαρνάνα ἄν πρέπει νά κοινωνήσει ἕναν ἀλλόδοξο πνέοντα τά λοιόσθια. Ὁ Καλλνίκος τοῦ ἀπάντησε, μόνο ἄν προσερχόταν στήν Ὁρθοδοξία³⁹.

²⁷ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὅ.π., τ. 50 (2006), σσ. 181-191.

²⁸ F. Miklosich – J. Muller, *Acta et diplomata graeca medii aevi sacra profana*, Viena 1890, τ. 6, σ. 311.

²⁹ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὅ.π., τ. 49 (2006), σ. 105.

³⁰ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὅ.π., τ. 49 (2006), σσ. 106-109.

³¹ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὅ.π., τ. 49 (2006), σσ. 102-103.

³² Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὅ.π., τ. 49 (2006), σ. 110.

³³ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὅ.π., τ. 48 (2005), σ. 18.

³⁴ Ἑλένη Βλαχοπούλου-Καραμπινᾶ, ὅ.π., σσ. 241-242.

³⁵ Ν. Ι. Γιαννόπουλος, «Ἐπιγραφαί Τυρνάβου», *Ἀρμονία*, 2 (Ἀθῆναι 1901), σ. 220.

³⁶ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὅ.π., τ. 51 (2007), σ. 234.

³⁷ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὅ.π., τ. 49 (2006), σ. 112.

³⁸ Ἀθ. Παπαδόπουλος - Κεραμεύς, ὅ.π., τ. Ε΄, σ. 155.

³⁹ Μανουήλ Ἰω. Γεδεών, *Ἱστορία τῶν τοῦ Θεοῦ Πενήτων 1453-1913*, ΜΙΕΤ, Ἀθῆναι 2010, τ. Β, 321.

Πρίν ἀπό τό 1702, ὁ Παρθένιος ἱδρυσε τή Σχολή τοῦ Τυρνάβου⁴⁰, διότι σέ ἓνα χειρόγραφο, μέ τό ἔργο τοῦ Ἀναστασίου Παπαβασιλόπουλου, ἀπό τά Ἰωάννινα, *Λευχειμονοῦσα Ρητορική*, δασκάλου τῆς σχολῆς αὐτῆς, προτάσσεται μία ἀφιερωματική ἐπιστολή πρὸς τόν Παρθένιο, μέ χρονολογία ἀμφ’ Φεβρουαρίου ς⁴¹.

Στίς 6.2.1702, ὁ ἱεροδιάκονος καί πρωτοσύγκελλος⁴² τῆς Μητρόπολης τῆς Λάρισας Ἰάκωβος ὁ Κύπριος, μαθητής τῆς Σχολῆς τοῦ Τυρνάβου, τοῦ ἔστειλε μέ μία ἐπιστολή τὰ παρακάτω δύο ἐπιγράμματα⁴³:

Νῦν θεός ὑψιμέδων μέγα ὤπασε χάρμα Λαρίσση
ποιμένα νητρικέως τῶν λογικῶν προβάτων,
Παρθένιον φιλόμουσον ἐν ἀρχιερεῦσι φαινόν,
ἥπιον, ἡδυεπὴ, εὐθύδικον, ζάθεον.
’Ορ’ ἦθη μεμαῶς μεταμῆψαι τῶν ὑπὸ χεῖρα
Μούσας ἐγκαλέσαι καί σοφίης χάριτας.
Μουσεῖον κατέπηξ’ ἀνά Τύρναβον ἀξιέπαινον
κ’ ἄλλα ἄπειρα τέως θέσκελα ἔργα τελεῖ,
ᾧ Ἀναστάσιος⁴⁴ τόδε πυκτίον ἦρ’ ἀνέθηκε
φωνῆς ἐξ Ἱταλῶν ἀνθομολογησάμενος.
Σῆμα μέγ’ εὐλαβίης ἀνέρος ποτέ ἀρχιερεῖα
ἔξοχα ὄντα φίλον μουσοφόρων ἀνέρων.

Τῆς αὐτοῦ Πανιερότητος ἐλάχιστος δοῦλος καί μαθητής τῆς ἐν Τυρνάβῳ σχολῆς Ἰάκωβος ἱεροδιάκονος ὁ Κύπριος.

Λαμπροφορεῖν σοφίης πάρος ὥς ἄρισ’ ἥρξατο Ἑλλάς
ἄρτι κομάν τε ρόδοις ἰδροσύνης τε ῥοις,

⁴⁰ Ν. Γιαννόπουλος, «Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Θεσσαλίας», *Ἐπετηρὶς Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσός*, 10 (Ἀθῆναι 1914), σσ. 275-276 καί *Θεολογία*, 11 (Ἀθῆναι 1993) 338-339. Ἐπαμ. Φαρμακίδης, *Λάρισα*, Βόλος 1926, σσ. 102-104. *Δημήτριος Ζ. Σοφιανός*, ὁ.π., σ. 31.

⁴¹ Ματθαῖος Κ. Παρανίκας, *Σχεδίασμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει καταστάσεως τῶν Γραμμάτων ἀπὸ ἀλώσεως Κωνσταντινουπόλεως (1453 μ. Χ.) μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνεστώσης (18^ῃ) ἐκατονταετηρίδος*, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1867, σ. 82, σμ. 1.

⁴² Μ. Ι. Γ[εδεών], «Γράμματα ἐπὶ Παρθενίου μητροπολίτου Λαρίσης», *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*, 28 (1904), σ. 470.

⁴³ Ν. Ι. Γιαννόπουλος, «Ἐκθεσις ἀρχαιολογικῆς ἐκδρομῆς ἀνά τόν Δῆμον Σκοτούσσης», *Ἀρμονία*, 2 (Ἀθῆναι 1901), σσ. 224-225.

⁴⁴ Ἀναστάσιος ὁ ἀναφερόμενος, ἀμέσως παρακάτω, δάσκαλος Ἀναστάσιος Παπαβασιλόπουλος.

Τύρναβος ἡδέ Λάρισα μέγ' ἀβρύνεται ἐπὶ τοῖσδε
 τῆς ἀρετῆς ἔργοις Παρθενίου βαθύνου,
 ὅς καλάμῳ θεϊκῆς χειρὸς ἄξια προῦκεχάρακτο
 Ἑλλάδα ἡνιοχεῖν Θετταλὴν δ' ὁσίως.

Τό 1702 ὁ Ἀναστάσιος Παπαβασιλόπουλος τοῦ ἀφιέρωσε τόν κώδικα 111 τῆς Μονῆς Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους (*Ρητορική Λευχεμονοῦσα*)⁴⁵: «τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεποῦς πανιερότητος θεράπων εἰλικρινῆς Ἀναστάσιος Παπαβασιλόπουλος ἐξ Ἰωαννίνων»⁴⁶. Μὲ χρονολογία 16.12.1704 σώζεται μία «φίλική καὶ ἐγκωμιαστική, μικτή» ἐπιστολή του στὸν κώδικα τοῦ Νικολάου Κριτία (ἀρ. 159)⁴⁷.

Ὁ δάσκαλος Ἀναστάσιος Παπαβασιλόπουλος, σέ μία ἐπιστολή του πρὸς τὸν μαθητὴ τοῦ Ἰάκωβο τὸν Κύπριο, τοῦ ζητάει νά «μνημονεύῃ αὐτοῦ [τοῦ Παρθενίου] τὸν μονήρη βίον ἀσκοῦντος ἐν τῷ κατωτάτῳ τῆς ἐν Λαρίσῃ μητροπόλεως οἰκίματι» καὶ ἀποφαίνεται ἔτσι: «οἰκιστὴν καὶ γάρ ἔχουσι [οἱ Λαρισαῖοι] νῦν Παρθένιον, τῶν Χαρίτων τό ἀγλαόμορφον παλλάδιον (...) οὗτινος ὁ μὴ θαυμάζων τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν λοιπὴν τῶν ἡθῶν ἀγλαίαν ἢ πάντῃ βάσκανος, ἢ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς»⁴⁸.

Μὲ τὴν ἐπιστολή του αὐτή, ὁ Παπαβασιλόπουλος ἔστειλε στὸν Παρθένιο τό παρακάτω «ἐπίγραμμα» του⁴⁹:

Τρισσοφαεῖ θεότῃ χάρις καὶ δόξα ἀπειρῶν
 εἵνεκα παντοίων ὅσσ' ἀγαίλειτά ἄμιν
 δῶρα δίδωσι βίῳ ἰδέ πραιτωροῖο, ἄρτι
 αὐγάξει λαμπρῶς κάλλεσι δαιδαλέοις
 ὄφρα κέν οἰκιστὴν λάβῃ ἀρχιερεῖα ἄριστον

⁴⁵ Εἶναι, ἐπίσης, ὁ κώδικας ΕΒΕ 1192, τὸν ὁποῖο ἔγραψε ὁ Ἀναστάσιος Παπαβασιλόπουλος στὶς 6.2.1702 καὶ ἀφιέρωσε «τῷ πανιερωτάτῳ, καὶ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως λαρίσης, κυρίῳ, κυρίῳ παρθενίῳ, ὑπερτίμῳ καὶ ἐξάρχῳ δευτέρας θετταλίας, καὶ πάσης Ἑλλάδος». Βλ. Ἰω. Σακελλίων – Ἰ. Σακελλίων, *Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος*, ἐν Ἀθῆναις 1892, σσ. 216-217· Ἰωάννης Γ. Χατζῆς, *Ἀναστάσιος Παπαβασιλόπουλος (c. 1670 – c. 1750). Βιβλιογραφία – Ἐργογραφία*, διδ. διατριβή, Ἀργεῖο 2014, σ. 285.

⁴⁶ Σπ. Λάμπρος, *Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἑλληνικῶν κωδίκων*, Καίμπριτζ 1895, 58.

⁴⁷ Σπ. Λάμπρος, ὁ.π., σ. 58.

⁴⁸ Μ. Ι. Γεδεών, «Γράμματα...», ὁ.π., σ. 470.

⁴⁹ Μ. Ι. Γεδεών, «Γράμματα...», ὁ.π., σ. 470.

Παρθένιον χαρίτων παλλάδιον γλαφυρόν·
 Παρθένιον λιμένα πτωχῶν ἀνέρων, ἰδέ ἄλκαρ
 Παρθένιον Λαρίσσης ποιμέν' ἀριπρεπέα.
 ὦ Τριάς, αἰγλίεντα ἔτη βιοτῇ πέρι νείμαι,
 εὐχετ' Ἀναστάσιος ταῦτα χαραττόμενος.

Τόν Μάιο τοῦ 1705, ὁ Παρθένιος ἔστειλε δύο ἐγκυκλίους πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἐπισκοπῆς τοῦ Ραδοβισδίου⁵⁰ καὶ τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1707 ἀναφέρεται στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Γαρδικίου Παγκρατίου⁵¹. Τὴν περίοδο 1703-1708 ὑπέγραψε πολλά διαζύγια⁵². Τὴν 1.4.1711 ἀναφέρεται στὸν κώδικα τῆς Τρίκκης στὴν ἀπονομή των ὀφικίων⁵³, στίς 28.4.1711 στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Θεοκλίτου⁵⁴ Ραδοβισδίου καὶ στίς 3.6.1711 στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Ζωσιμᾶ⁵⁵ Θαυμακοῦ.

Στίς 7.11.1711 ὑπέγραψε μέ τόν Ἀρσένιο τῶν Σταγῶν ἕνα ἀφοριστικό κατὰ τῶν κατοίκων τοῦ Βετερνίκου (Νεραΐδοχωρίου), ἐπειδὴ καταπατοῦσαν τό λιβάδι τῆς Μαρώσας, ἰδιοκτησία τῆς Μονῆς τοῦ Δουσίκου⁵⁶. Στίς 8.5.1712 ἐπιβεβαίωσε τὴν ἐξόφληση ἑνὸς δανείου τῶν τρικαλινῶν μονῶν πρὸς τίς μονές τῶν Ἰωαννίνων⁵⁷ καὶ τό 1712 ἀναφέρεται στὸν κώδικα 538 (241) τῆς Μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὁ ὁποῖος συντάχθηκε «(...) εἰς Τρίκκην ἦτοι τὰ Τρίκαλα ἐν ἔτει αψιβ' ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ κύρ Παρθενίου μητροπολίτου Λαρίσσης»⁵⁸.

Τό 1713 ἀνέγειρε στὸν Ἄνω Βόλο μία βρύση μέ μία ἑμμετρὴ ἐπιγραφή⁵⁹. Στίς

⁵⁰ Δημ. Ἀγορίτσας, «Δύο ἐγκύκλιοι (Μάρτ. 1705) τοῦ μητροπολίτη Λαρίσσης Παρθενίου (1684-1716) πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς Ἐπισκοπῆς Ραδοβισδίου», *Τρικαλινά*, 34 (2014), σσ. 35-41.

⁵¹ Κώστας Σπανός, «Τὰ ὑπομνήματα ἐκλογῆς ἔξι ἐπισκόπων τοῦ Γαρδικίου (1707-1860), *Θεσσαλικό Ἡμερολόγιο*, 26 (Λάρισα 1994), σσ. 209-210.

⁵² Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 51 (2007), σσ. 193-200, 203-206.

⁵³ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 49 (2006), σσ. 91-94.

⁵⁴ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 48 (2005), σ. 18.

⁵⁵ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 48 (2005), σ. 19.

⁵⁶ Βασίλης Κ. Σπανός, «Οἱ πολυχρόνες διαφορές τῆς Μονῆς τοῦ Δουσίκου μέ τό Νεραΐδοχώρι γιὰ τό λιβάδι τῆς Μαρώσας (1573-1849)», *Θεσσαλικό Ἡμερολόγιο*, 39 (2001), σ. 191.

⁵⁷ Δημ. Γ. Καλούσιος, «Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...», ὁ.π., τ. 48 (2005), σ. 20.

⁵⁸ Λίνος Πολίτης – Μ. Ι. Μανούσκακας, *Συμπληρωματικοὶ κατάλογοι χειρογράφων Ἁγίου Ὁρους*, Θεσσαλονίκη 1973, σ. 221.

⁵⁹ Νίκος Παπαθεοδώρου, «Μία βρύση στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας στὸν Ἄνω Βόλο», *Πολιτισμός τῆς ἐφημ. Ἐλευθερία*, Λάρισα 20.11.2005.

15.6.1714 βεβαίωσε μία όμολογία των μεταξάδων των Τρικάλων⁶⁰ καί τόν ίδιο μίνα τήν καταγραφή τῶν σκευῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τῆς Ἁγίας Μονῆς τῶν Τρικάλων⁶¹. Στίς 30.5.1715 ἀναφέρεται στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Θαυμακοῦ Λεοντίου⁶². Στίς 12.10.1716, εὐρισκόμενος στόν Τύρναβο, ἔστειλε μία ἐπιστολή στόν πατριάρχη τῶν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθο, στόν ὁποῖο ἀναφέρει ὅτι λυπεῖται ἐπειδή δέν μπόρεσε νά τόν ἰδεῖ στή Λάρισα. Ἐμενε στόν Τύρναβο ἐπειδή «*πρόκειται ἐδῶ εἰς Τύρναβον μία πολιτική ὑπόθεσις χρειωδεστάτη εἰς σύστασιν τοῦ κοινοῦ. μᾶς ἐπαρεκάλεσαν οἱ πρόκριτοι αὐτῆς τῆς πολιτείας νά μείνωμεν ἕως τῆς ἐλευσομένης κυριακῆς, διά νά ἐξορθωθῇ αὐτή ἡ ὑπόθεσις, καί τῇ ἐφεξῆς Δευτέρᾳ θέλω ἔλθει νά πληρώσω τόν ἐν Χριστῷ πόθον μου*»⁶³.

Στίς 24.6.1717 ἀναφέρεται στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Θαυμακοῦ Ζωσιμᾶ Β'⁶⁴, τόν Νοέμβριο τοῦ 1717 ἔγραψε τί διαθήκη του⁶⁵, τόν Μάιο τοῦ 1718, ὡς συνοδικός, ὑπέγραψε σέ δύο συνοδικά ἔγγραφα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχη Ἱερεμία Γ': ἓνα πρὸς τόν ἀρχιεπίσκοπο τῆς Α' Ἰουστινιανῆς, Ἀχριδῶν καί πάσης Βουλγαρίας ὑπέρ των «*κουτειῶν*» τοῦ Ἁγίου Τάφου⁶⁶ καί ἓνα πρὸς τόν ἐπίσκοπο τοῦ Σισανίου Ζωσιμᾶ, σχετικά μέ τά σχολεῖα τῆς Σιάτιστας⁶⁷.

Τόν Αὐγούστο τοῦ 1718 ὑπέγραψε σέ ἓνα σιγίλιο τοῦ Ἱερεμία Γ' μέ τό ὁποῖο χορηγεῖται στό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας, ὡς μετόχι, ὁ σταυροπηγιακός ναός τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Τζερνίκα τῆς Οὐγγροβλαχίας, μέ τά κτίματά του⁶⁸, τόν Σεπτέμβριο σέ ἓνα συνοδικό γράμμα μέ τό ὁποῖο ἐπικυρώθηκε ἡ δῆλωση τοῦ ρουφετίου των «*γουναρέων*», γιά τήν αὔξησι τῆς χορηγούμενης βοήθειας ἀπό αὐτούς ὑπέρ τοῦ Παναγίου Τάφου⁶⁹, καί τόν Ὀκτώβριο συνυπέγραψε στήν

⁶⁰ Δημ. Γ. Καλούσιος, «*Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...*», ὅ.π., τ. 49 (2006), σ. 112.

⁶¹ Δημ. Γ. Καλούσιος, «*Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...*», ὅ.π., τ. 50 (2006), σ. 131.

⁶² Δημ. Γ. Καλούσιος, «*Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...*», ὅ.π., τ. 48 (2005), σ. 21.

⁶³ Μανουὴλ Ἰω. Γεδεῶν, *Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες*, Ἀθῆναι 1935-1938, σ. 234.

⁶⁴ Δημ. Γ. Καλούσιος, «*Ὁ κώδικας τῆς Τρίκκης...*», ὅ.π., τ. 48 (2005), σ. 23.

⁶⁵ Νίκος Α. Βέης, *Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καί τεχνικῶν ἐρευνῶν ἐν ταῖς μοναῖς τῶν Μετεώρων κατὰ τὰ ἔτη 1908 καί 1909*, Ἀθῆναι 1910, σ. 55.

⁶⁶ Καλλίνικος Δελπκάνης, *Τά ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεποφυλακίου...*, τ. Α, σ. 486-Σπυρίδων Δημ. Κοντογιάννης, ὅ.π., σ. 185.

⁶⁷ Μανουὴλ Ι. Γεδεῶν, *Ἱστορία τῶν τοῦ Χριστοῦ Πενήτων...*, σ. 405· Καλλίνικος Δελπκάνης, *Πατριαρχικῶν ἐγγράφων τόμος τρίτος (...)*, Κωνσταντινούπολις 1905, Β, σ. 813.

⁶⁸ Καλλίνικος Δελπκάνης, *Τά ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεποφυλακίου...*, τ. Α, σ. 33.

καθαίρεση καί στὸν ἀφορισμὸ τοῦ λατινόφρονα ἐπισκόπου τῆς Τύρου καί Σιδῶνος Εὐθυμίου, ποὺ στάλθηκε στὸν πατριάρχη τῆς Ἀντιόχειας⁷⁰.

Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1719 (αψιθ' μηνί Φεβρουαρίῳ ἰνδικτικῶνος ιβ'), ὑπέγραψε, ὡς συνοδικός, στὸ σιγίλιο τοῦ Ἱερεμίου Γ' ὑπὲρ τῆς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος τῆς Λουκοῦς τῆς Ἐπισκοπῆς Ναυπλίου καί Ἀργους⁷¹, τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1720 στὴν πράξη τοῦ Ἱερεμίου Γ' γιὰ τὴ Μητρόπολη τῆς Νεοκαισαρείας καί Ἰνέου⁷² καί ἀχρονολόγητα ἀναφέρεται σὲ ἓνα ἐπιτραχίλιο τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰωάννη Προδρόμου τοῦ Τυρνάβου⁷³.

Ὁ Παρθένιος ἀλληλογραφοῦσε μὲ τὸν Νικόλαο Μαυροκορδάτο. Στὸ φ. 258κβ, τοῦ κώδικα 521 τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων (18ου αἰ.), ὁ Γεδεὼν ἐντόπισε μία ἀπάντησίν του πρὸς τὸν Μαυροκορδάτο, τὴν ὁποία ἔστειλε ἀπὸ τὸν Τυρναβο τὸ ἔτος αψθ' (1704). Σύμφωνα μὲ τὸν Σάθα, ἀλληλογραφοῦσε, ἐπίσης, μὲ τὸν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθο καί ὑπῆρχαν μερικές ἐπιστολές του στὸ Ἀγιοταφικό Μετόχι τῆς Κωνσταντινούπολης⁷⁴.

Κατὰ τὸν Κοντογιάννη, ἡ ἀρχιερατεία του ἔληξε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1718⁷⁵. Τὴν περίοδο αὐτὴ ὁ Κοντογιάννης ἀναφέρει ὅτι ὁ Παρθένιος ἐκθρονιζόταν καί ἀποκαθιστόταν ἐναλλάξ μὲ τὸν Διονύσιο⁷⁶, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό, διότι ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Διονυσίου, ὅπως προναφέρθηκε, εἶχε λήξει τὸν Ἰούνιο τοῦ 1662, μὲ τὴν ἐκλογή του στὸν πατριαρχικὸ θρόνο⁷⁷.

Μὲ βάση τὰ προαναφερόμενα, μποροῦμε τώρα νὰ προσδιορίσουμε, μὲ κάποια ἐπιφύλαξη, τὴν ἀρχιερατεία του Παρθενίου τὴν περίοδο Φεβρ. 1687-Φεβρ. 1720, τουλάχιστον, 33 περίπου χρόνια.

Γιὰ τὸν ἀναφερόμενο, ἀπὸ τὸν Γριτσόπουλο καί τὸν Ἀτέση, διάδοχό του στὴ Μητρόπολη τῆς Λάρισας Μελέτιο Α' (1721) δὲν ἔχουμε καμμία πληροφορία.

⁶⁹ Καλλίνικος Δελικάνης, *Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεποφυλακίου...*, τ. Α, σ. 486.

⁷⁰ Παπαδόπουλος-Κεραμεύς 1963, Ε, σ. 178· Καλλίνικος Δελικάνης, *Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχιεποφυλακίου...*, τ. Α, σ. 642.

⁷¹ Διονύσιος Α. Ζακυθινός, «Ἀνέκδοτα πατριαρχικά ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας (1593-1798) ἐκδιδόμενα ἐκ παρισιακῶν κωδίκων», *Ἑλληνικά*, 2/2 (1929), σ. 415.

⁷² Ἀθ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, ὅ.π., τ. Α, σ. 205.

⁷³ Στέφανος Δαλαμπύρας, *Ἐπιγραφαὶ ἐκ βυζαντινῶν καί μεταβυζαντινῶν μνημείων τῆς ἐπαρχίας Τυρνάβου*, Λάρισα 1967, σ. 13.

⁷⁴ Κ. Ν. Σάθας, *Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη*, τ. Γ, σ. 521.

⁷⁵ Σπυρίδων Δημ. Κοντογιάννης, ὅ.π., σ. 185.

⁷⁶ Σπυρίδων Δημ. Κοντογιάννης, ὅ.π., σ. 184.

⁷⁷ Δ. Γ. Αποστολόπουλος – Π. Δ. Μιχαλάκης, ὅ.π., σσ. 140-141, 341.